

Euroopa
Komisjon

Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2019

Eesti

Võta ühendust ELiga

Europe Direct on teenus, mis vastab Teie küsimustele Euroopa Liidu kohta.

Teenusega saate ühendust võtta:

- helistades tasuta numbril: 00 800 6 7 8 9 10 11 (mõni operaator võib nende kõnede eest tasu võtta),
 - helistades järgmisel tavanumbril: +32 22999696 või
 - e-posti teel: https://europa.eu/european-union/contact_et

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2019

© Euroopa Liit, 2019

Taaskasutamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale. Euroopa Komisjoni dokumentide taaskasutamine on reguleeritud komisjoni otsusega 2011/833/EL (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39).

ELi autoriõigusega hõlmamata fotode või muu materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse valdaja käest.

PRINT	ISBN 978-92-76-09367-1	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/90993	NC-AN-19-006-ET-C
PDF	ISBN 978-92-76-09369-5	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/437867	NC-AN-19-006-ET-N

Cover image: composition with images © istock.com

2019. aasta hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade

EESTI

Hariduse ja koolituse valdkonna 2019. aasta ülevaate 2. väljaanne hõlmab 28 riigi aruannet. See põhineb kõige ajakohasematel kvantitatiivsetel ja kvalitatiivsetel andmetel, et tutvustada ja hinnata kõikide ELi liikmesriikide kõige olulisemaid hiljutisi ja käimasolevaid poliitikameetmeid. Seega täiendab ülevaade riiklike haridus- ja koolitussüsteemide kirjeldusi pakkuvaid olemasolevaid teabeallikaid.

1. jaotises esitatakse statistiline ülevaade peamistest haridus- ja koolitusnäitajatest. 2. jaotises tuuakse lühidalt välja riikide haridus- ja koolitussüsteemi põhilised tugevad küljed ja probleemid. 3. jaotises keskendutakse õpetajatele ja õpetajakutse probleemidele. 4. jaotises vaadeldakse haridus- ja koolitusvaldkonna investeeringuid. 5. jaotises käsitletakse alushariduse ja koolihariduse ajakohastamise poliitikat. 6. jaotises on vaatluse all kõrghariduse ajakohastamise meetmed. Lõpetuseks käsitletakse 7. jaotises kutseharidust ja -õpet ning 8. jaotises täiskasvanuharidust.

Käsikiri valmis 26. augustil 2019.

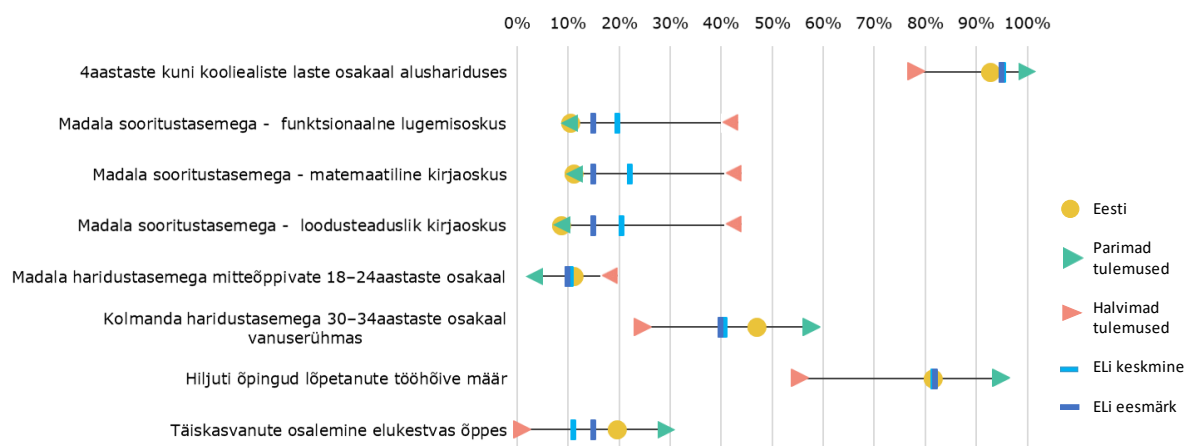
Asjakohased lisaandmed on kättesaadavad veebis (ec.europa.eu/education/monitor)

1. Peamised näitajad

		Eesti		Eli keskmine	
		2009	2018	2009	2018
Eesti 2020. aasta võrdlusalused					
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24aastaste osakaal, (%)		13.5%	11.3%	14.2%	10.6%
Kolmanda haridustasemega 30–34aastaste osakaal vanuserühmas, (%)		36.3%	47.2%	32.3%	40.7%
4aastaste kuni kooliealiste laste osakaal alushariduses (%)		96.1%	92.9% ¹⁷	90.8%	95.4% ^{17,d}
Madala sooritusastemega (PISA uuringus alla 2. taseme saavutanud) õpilaste osakaal (%)	funktsionaalne lugemisoskus	13.3%	10.6% ¹⁵	19.5% ^{EU27}	19.7% ¹⁵
	matemaatiline kirjaoskus	12.7%	11.2% ¹⁵	22.3% ^{EU27}	22.2% ¹⁵
	loodusteaduslik kirjaoskus	8.3%	8.8% ¹⁵	17.7% ^{EU27}	20.6% ¹⁵
1–3 aastat tagasi õpingud lõpetanud 20–34aastaste tööhõive määr, (%)	ISCED 3-8 (kokku)	67.7% ^b	81.7%	78.3%	81.6%
Täiskasvanute (25–64aastased) osalemine elukestvas õppes, (%)	ISCED 0-8 (kokku)	10.5%	19.7%	9.5%	11.1%
Õpiliskuvus	Õpirände raames kõrgkooli lõpetanud (ISCED 5–8)	:	9.6% ¹⁷	:	3.6% ¹⁷
	Õpirände raames ainepunkte omandanud kõrgkooli lõpetanud (ISCED 5–8)	:	: ¹⁷	:	8.0% ¹⁷
Muud kontekstipõhised näitajad					
Avaliku sektori kulutused haridusele protsendina SKPst		7.2%	5.8% ¹⁷	5.2%	4.6% ¹⁷
Investeeringud haridusse	ISCED 0	€1 714 ¹²	€5 199 ¹⁶	:	€6 111 ^{15,d}
	ISCED 1	€4 430 ¹²	€5 000 ¹⁶	€5 812 ^{12,d}	€6 248 ^{15,d}
	ISCED 2	€5 100 ¹²	€5 127 ¹⁶	€6 937 ^{12,d}	€7 243 ^{15,d}
	ISCED 3-4	€5 551 ¹²	€5 008 ¹⁶	:	€7 730 ^{14,d}
	ISCED 5-8	€6 414 ^{12,d}	€9 445 ¹⁶	€10 549 ^{12,d}	€11 413 ^{15,d}
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24aastaste osakaal, (%)	Kodumaal sündinud	13.8%	11.5%	13.1%	9.5%
	Välismaal sündinud	: ^u	:	26.1%	20.2%
Kolmanda haridustasemega 30–34aastaste osakaal vanuserühmas, (%)	Kodumaal sündinud	35.9%	45.6%	33.1%	41.3%
	Välismaal sündinud	44.6% ^u	73.8%	27.7%	37.8%
1–3 aastat tagasi õpingud lõpetanud 20–34aastaste tööhõive määr, (%)	ISCED 3-4	65.2%	74.5%	72.5%	76.8%
	ISCED 5-8	70.5%	89.0%	83.8%	85.5%

Allikad: Eurostat; OECD (PISA); õpirände näitajad on arvanud Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus UNESCO, OECD ja Eurostati ühise andmekogumi alusel. Lisateavet saab 1. lisast ja ülevaate 1. osast (ec.europa.eu/education/monitor). Märkused: 2009. aasta PISA uuringu Eli keskmised näitajad ei hõlma Küprost; d = erinevad määralused, u = vähese usaldusväärsusega andmed, 15 = 2015, 17 = 2017.

Joonis 1. Võrdlus parimate ja halvimate tulemustega

Allikas: Euroopa Komisjoni hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused Eurostati (2018. aasta tööjõu-uuring ning UNESCO, OECD ja Eurostati 2017. aasta ühine andmekogum) ja OECD (2015. aasta PISA uuring) andmete alusel.

2. Olulised faktid

- Eesti töötab välja 2021.–2035. aasta haridusstrateegiat, mille eesmärk on teha süsteemisi järkjärgulisi muudatusi, et pidada sammu tööturul ja ühiskonnas toimuvate muutustega.
- Olemasolevate oskuste ja tööjõuvajaduse kokkusobitamine on keeruline ülesanne demograafiliste suundumuste ning selle tõttu, et haridus- ja koolitussüsteem ei suuda piisavalt hästi reageerida tööturu vajadustele.
- Pikas perspektiivis panevad haridussüsteemi proovile õpetajaskonna vananemine ning õpetajaameti vähenemine populaarsus.
- Täiskasvanuhariduses osalemine on rekordtasemel, kuid endiselt on suur vajadus täiendus- ja ümberõppe järele.

3. Õpetajad tähelepanu all

Õpetajaskond vananeb, kuid õpetajakoolituse programmides osalevate tudengite arv ei ole tuleviku vajaduse katmiseks piisav. Eestis on iga teine üldhariduse õpetaja üle 50 aasta vana ja peaaegu iga viies üle 60. Praegu on õpetajaid kohati liiga palju, mis kajastub osajaga töötavate õpetajate suures arvus¹. Eriti tuleb seda ette maapiirkondades, kus koolides on vähem õpilasi ja koolid asuvad üksteisest kaugemal. Paljudel koolidel on siiski raskusi mõne õppeaine, eriti matemaatika, keemia, füüsika, geograafia ja bioloogia õpetajate värbamisel (OSKA, 2018a). Aineõpetajate õppekavadele ei ole ülikoolides sageli piisavalt soovijaid. Puudu on ka palju tugispetsialiste (koolipsühholooge, logopeede, eripedagooge jt) ning kaasava hariduse edenedes on oodata täitmata kohtade arvu kasvu. Tugispetsialistide järelkasv on samuti ebapiisav. Koolieelsete lasteasutuste ja põhikooliõpetajate õppekavadel õppijate arv on prognooside kohaselt tuleviku nõudluse täitmiseks piisav (*ibid.*).

Õpetajaameti maine on jätkuvalt madal. Eesti õpetajatest usub ainult 26,4%, et ühiskond hindab nende ametit kõrgelt (OECD, 2019a). See näitaja on siiski oluliselt parem kui 2013. aastal, kui nii arvas ainult 14%. Üldiselt peetakse õpetamist pingeliseks, palgu konkurentsivõimetuks ja töötingimusi ebarahuldavaks. Õpetajad mainivad tagasiside ja mentortoe puudumist ning vähest koostööd teiste õpetajate ja lapsevanematega (HTM, 2016). Kui õpetajaamet on üldiselt vähepopulaarne, siis eriti vähe pakub see huvi meestele, kes moodustavad õpetajatest² vaid 17% (ELi keskmine on 28%; UNESCO, OECD ja Eurostati 2017. aasta ühine andmekogum). Õpetajaameti maine parandamiseks on korraldatud meediakampaaniaid ning 2018. aastast antakse õpetajatöö esiletõstmiseks välja riiklikke haridusauhindu. Moodustatud on tööühm, et leida lahendusi õpetajate puudusest ülesaamiseks. 2013. aastal kehtestati õpetajana tööleasumiseks paindlikum võimalus kutsesüsteemi kaudu. Sellegipoolest nähakse õpetajakandidaatide vähesuses ohtu Eesti haridus- ja koolitussüsteemi edukale toimimisele.

Valitsus suurendab õpetajate palku, et muuta ametit atraktiivsemaks. Aastatel 2014–2018 suurenesid õpetajate palgad rohkem kui 40% (riiklik reformikava 2019). Keskmiselt teenib põhikohaga kooliõpetaja 113% Eesti keskmisest palgast. Kavatsus on jõuda 120%-ni keskmisest palgast, mis võrduks kõrgharidusega töötajate keskmise palgaga. Valitsus on eraldanud kohalikele omavalitsustele raha, et suurendada koolieelsete lasteasutuste õpetajate palku, mis on madalamad. Üldiselt mõjutavad õpetajaameti atraktiivsust kogu karjääri vältel karjääriväljavaated ja töötasu (OECD, 2018a). Miinimumpalgad kehtestati riiklikul tasandil aga alles 2013. aastal. Kuna palgad määratakse koolide tasandil,³ erinevad need kohalike omavalitsuste ja eri süsteemide võrdluses (riigi-, munitsipaal- ja erakoolides) märkimisväärselt. Konkurentsivõimelisemad palgad võiksid parandada elukutse soolist tasakaalu – on tõendeid, mis viitavad sellele, et kõrgemate palkadega riikides on sooline tasakaal parem (OECD, 2018b). Sellegipoolest muudavad ebasoodsad töötingimused ja ameti kehv maine õpetajaameti ebapopulaarseks karjäärivalikuks ka kõrgema palgatasemega riikides (*ibid.*).

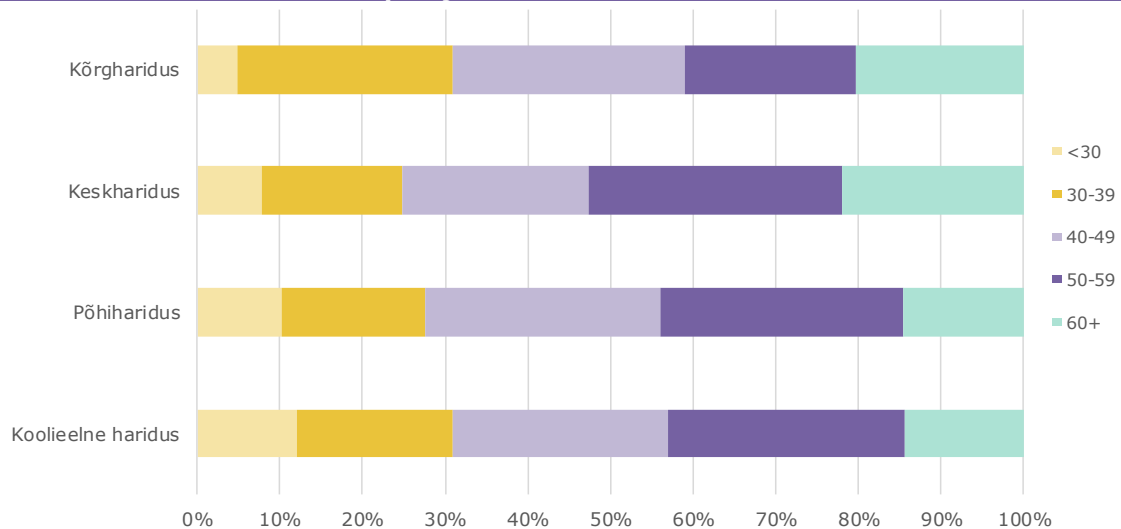
¹ 44% üldhariduse õpetajatest ning 60% kutsehariduse- ja õppe õpetajatest (OSKA, 2018a).

² ISCED 1–3.

³ Üldjuhul kogemuse, lisakvalifikatsiooni ja erialase arengu tegevuste alusel (Santiago jt, 2016).

Õpetajahariduse õppekavu tuleb arendada. Võrreldes 2018. aasta rahvusvahelises TALISE küsitluses õpetamise ja õppimise kohta (OECD, 2019a) osalenud 23 ELi riigi keskmisega⁴ töid Eesti õpetajad sagedamini esile vajaduse täiendusõppe järele hariduslike erivajadustega õpilaste (26,1%; EL 23: 21%), valdkonnaüleste oskuste (17,2%; EL 23: 12,1%) ja IKT oskuste õpetamiseks (19,2%; EL 23: 16,1%). Kuna tavakoolides õppivate hariduslike erivajadustega õpilaste hulk suureneb, tuleb õpetajaid selleks esma- ja erialases täiendusõppes paremini ette valmistada (OSKA, 2018a). Samuti ütlevad õpetajad, et neil jääb puudu digipädevusest ja see takistab suuresti digioskuste õpetamist (Praxis, 2017). Sageli viidatakse raskustele digitaalse sisu loomisel ja probleemide lahendamisel. Lisaks näitas täiskasvanute oskuste uuring, et Eesti õpetajate infotöötlusoskused on keskmised või pisut alla keskmise, kuid probleemide lahendamiseks tehnoloogiarikas keskkonnas saavad nad kehvemini hakkama (HTM, 2013).

Joonis 2. Õpetajate vanus eri haridusastmetel

Allikas: hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused Eurostati ning 2017. aasta UNESCO, OECD ja Eurostati ühise andmekogumi alusel.

4. Investeeringud haridusse ja koolitusse

Lühikeses ja keskpikas perspektiivis hakkab kulutusi tõenäoliselt kujundama kavandatav haridusreform. Kui kulused arvestada protsendina SKPst, on Eesti valitsemissektori kulutused hariduse valdkonnas ELi keskmisest suuremad (2017. aastal 5,8%, kui keskmine oli 4,9%). Samuti moodustavad hariduskulutused suure osa valitsemissektori kogukuludest (14,8% võrreldes ELi 10,2%-ga), mis näitab riiklikul tasandil haridus- ja koolituspoliitikale omistatavat tähtsust. Alanud on töö 2021.–2035. aasta haridusstrateegia väljatöötamiseks, mis hõlmab ka ELi rahastamisvahendite kasutamist ajavahemikul 2021–2027. Strateegiast lähtudes tehakse süsteemise eelduste kohaselt järkjärgulisi muudatusi, näiteks vaadatakse läbi õppekavad ja levitatakse muutunud õpikäsitus. Sellega püütakse soodustada paindlikumaid üleminekuid ja suuremat liikuvust haridustasemete vahel, tõhustades haridusasutuste vahelist koostööd nn konsortsiumipõhise käsitluse abil. Haridusressursside tõhusamaks kasutamiseks pööratakse Eestis veel enam tähelepanu õppijate ja õpetajate hulgas toimuvate demograafilistele suundumustele, luues näiteks lisastiimuleid koolivõrgu ümberkorraldamiseks ja osakoormusega töötavate õpetajate suure osakaalu vähendamiseks.

Gümnaasiumivõrgu ümberkorraldamine tuleb lõpule viia, kuid üldised haridustaristu investeeringuvajadused hakkavad prognooside kohaselt vähenema. Koolivõrgu ümberkorraldamine, mida osaliselt rahastatakse ELi fondidest, on käimas ning selleks on lähiaastatel vaja lisainvesteeringuid (Euroopa Komisjon, 2019). Suur osa taristukavadest – hoonete ehitamine või renoveerimine – on aga ellu viidud, nii et investeeringuvajadused peaksid eelmiste aastatega võrreldes vähenema. 24-st kavandatud riigigümnaasiumist on 15 juba avatud, kutsekoolide

⁴ 2018. aastal osales rahvusvahelises õpetamise ja õppimise uuringus TALIS 23 ELi liikmesriiki: Austria, Belgia (prantsuskeelne ja flaamikeelne osa), Bulgaaria, Horvaatia, Küpros, Tšehhi Vabariik, Taani, Inglismaa (Ühendkuningriik), Eesti, Soome, Prantsusmaa, Ungari, Itaalia, Läti, Leedu, Malta, Madalmaad, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania ja Rootsi. TALIS 2018 uuris teise taseme hariduse alumise astme õpetajaid ja koolijuhte tavalistes avaliku sektori ja erakoolides.

võrgustik on ajakohastatud ning koolid on saanud ELi vahenditest raha oma taristu ajakohastamiseks, et muuta seda energiatõhusamaks. Lisaks pakub valitsus rahalist toetust põhikoolidele, et hüvitada keskkooliõppes lõpetamist. Ümberkorraldused on kohalikes omavalitsustes toimunud erineva kiirusega. 2018. aastal pakkus keskkooliõppes 160 kooli (võrreldes ligikaudu 200 kooliga 2013. aastal), kuid ümberkorralduste eesmärk oli kahandada seda arvu aastaks 2020 kuni 100 koolini. 532-st üldhariduskoolist on peaaegu kolmandik väikesed (alla 100 õpilasega) või väga väikesed (alla 30 õpilasega). Lisaks investeringutele kogu koolivõrgu kvaliteedi parandamiseks on vaja jätkata keskkoolivõrgu ümberkorraldamist (riiklik reformikava 2019).

1. infokast. Oskuste probleem Eestis

Kuigi Eestis on haridustase võrreldes paljude teiste ELi riikidega kõrge, on oskuste pakkumine ja tööjõunõudlus märkimisväärselt tasakaalust väljas. Olemasolevate andmete põhjal on puudu kognitiivsetest ja teistest valdkonnaülestest oskustest (OECD, 2019b). Tööandjad ootavad kutsehariduse ja -õppe lõpetajatelt senisest paremaid üldoskusi ning kõrgkoolide lõpetajatelt rohkem praktilisi teadmisi.

Mitmes sektoris, sealhulgas IKT- ja ehitussektoris, valitseb tööjõupuudus, ning teisel (nt õpetajate hulgas) on puudujäägid tekkimas. Prognooside kohaselt on pooltel tööturule sisenejatest vaja kõrghariduse ning kolmandikul kutsehariduse diplomit; kummagi lõpetajate arvust ei piisa aga tulevaste vajaduste rahuldamiseks (OSKA, 2018b).

Kuigi noorte eestlaste põhioskuste tase on hea, on õppetulemused nõrgemad maapiirkondades ja venekeelsetes koolides. Liiga palju noori lahkub haridussüsteemist enne lõpetamist, eriti noored mehed. Üha enam noori ei jätkata õpinguid pärast keskkooli lõpetamist.

27%-l Eesti tööjõust on ainult põhiharidus või keskkooliõppes ilma (kutse- või kõrgkoolist saadava) erialase kvalifikatsioonita (riiklik reformikava 2019). Kuigi osalus täiskasvanuõppes on kasvanud, viitab praegune oskuste puudus ja mittevastavus jätkuvalt suurele täiendus- ja ümberõppe vajadusele.

Töövõime ja innovatsioonitaseme osas on Eesti tulemused keskmised (OECD, 2019b), kuid teaduse, arendustegevuse ja innovatsiooni süsteemi täit potentsiaali ei ole suudetud rakendada (Euroopa Komisjon, 2019).

Nende probleemide lahendamiseks kutsus EL nõukogu oma 2019. aasta riigipõhistes soovitusetes Eestit üles tegelema oskuste nappusega ning soodustama innovatsiooni, parandades haridussüsteemi võimekust ja vastavust tööturu vajadustele (Euroopa Liidu Nõukogu, 2019).

5. Alus- ja üldhariduse ajakohastamine

Alushariduses ja lastehoius osalemise määr on paranemas, kuid jääb endiselt alla ELi keskmisele. 2017. aastal tõusis 4-aastaste kuni kooliealiste laste osalemise määr 93%-ni (ELi keskmine 95,4%). Kuni 3-aastaste laste osalus on 27% (ELi keskmine 34%), kusjuures vanemate haridustase ei näi olevat määrav tegur (OECD, 2018a). Alanud on töö lastehoiu ja alushariduse õigusraamistiku ja kvaliteedinõuete ühtlustamiseks. Kahes suurima venekeelse elanikkonna osakaaluga piirkonnas on Eesti keele õppe toetamiseks varases eas käivitatud katseprojekt, mis toob lasteaiarühmadesse eesti keelt oskavad õpetajad. Selle eesmärk on anda venekeelsetest peredest pärit lastele kooli astumise ajaks A1 tasemel⁵ eesti keele oskus ning programmi kavatakse vastavalt Harjumaa ja Ida-Virumaa vajadustele laiendada.

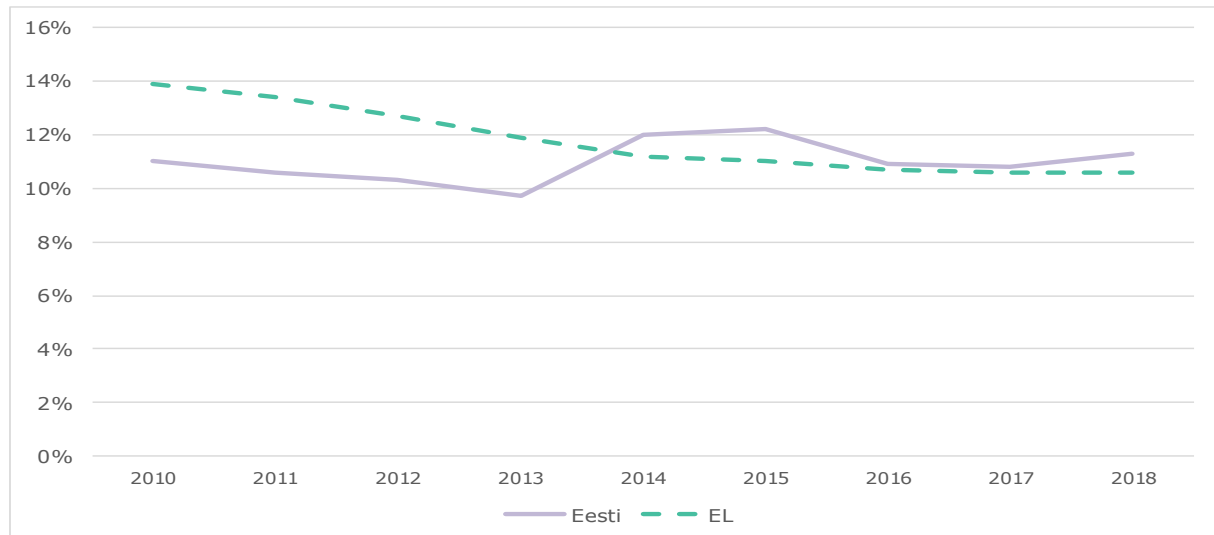
Liiga paljud noored lahkuvad haridus- ja koolitussüsteemist liiga vara. 2018. aastal oli madala haridustasemega noorte (vanuses 18–24) osakaal 11,3%, mis ei ole viimastel aastatel vähenenud. See ületab ELi keskmist (10,6%) ning Eestile strateegia „Euroopa 2020“ raames seatud eesmärki 9,5%⁶. Varajane lahkumine haridussüsteemist on eriti probleemiline majanduslikku ja demograafilist konteksti arvestades – kui vajadus kõrgema taseme oskuste järele suureneb, aga tööealine elanikkond väheneb, on järjest tähtsam kindlustada, et noored omandavad piisavalt oskusi ning saavad kutse- või kõrghariduse. Mehed lahkuvad haridussüsteemist varakult suurema tõenäosusega – 16,1% võrreldes naiste 6,4%-ga, mis on ELi suurim sooline erinevus. Peamised

⁵ A1 tähendab Euroopa keeleõppe raamdokumendi järgi elementaarset keeleoskust.

⁶ Elukestva õppe strateegia eesmärk on 9%.

keskhariduse lõpetamist mõjutavad tegurid on nõrgad tulemused põhikoolis ja motivatsioonipuudus, mis viitab sellele, et sekkuda tuleks enne õpilase keskkooli jõudmist (HTM, 2018a).

Joonis 3. Madala haridustasemega noored (2010–2018)

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring.

Muu emakeelega õpilaste jaoks on jätkuvalt probleemiks eesti keele oskus. Vene õppekeelega põhikoolide lõpetajatest valdab eesti keelt B1-tasemel alla 61,4%, mis jääb oluliselt alla riigis seatud 90% eesmärgile. Eesti keelest erineva emakeelega põhikoolilõpetajatest jõuab eesti keele B1-tasemeni kokku 69,2%. Keelekümblusklasside õpilaste puhul tõuseb see osakaal 86%-ni ning eestikeelses keskkonnas hariduse saanud õpilaste puhul 99%-ni (HTM, 2019). Keelepädevused paranevad keskkoolis, kus vähemalt 60% õppest toimub eesti keeles, ning vene õppekeelega koolides jõuab B2-tasemele 83% lõpetajatest⁷. Eesti keele kõrval on tööturul konkureerimiseks oluline hea inglise keele oskus. Inglise keele tulemustes on aga eesti ja vene emakeelega inimeste vahel suur erinevus (HTM, 2018). Alates 2019. aasta septembrist on kõigil keskkoolilõpetajatel võimalik tasuta teha rahvusvaheliselt tunnustatud kõrgetasemeline test (Cambridge C1) ja saada selle eest tunnustus.

2. infokast. Tulevikukool

„Tulevikukool“ on Euroopa Sotsiaalfondi rahastatav projekt. Selle eesmärk on arendada muutunud õpikäsitust, arendades koolide võimekust viia ellu tõenduspõhiseid uuendusi ja toetada õpetajaid muutuste eestvedajatena. Osalevad koolid analüüsivad enda ees seisvaid probleeme, seavad kestlikke eesmärke ja töötavad välja arengukava. Iga koolile määratakse nõuandja, kellega tehakse regulaarselt koostööd, mis hõlmab e-suhtlust ja iganädalasi külastusi. Vastavalt vajadusele võivad koolid kaasata lisaeksperte.

Praktilise poole pealt saavad õpetajad tuge uuenduslike lahenduste väljatöötamiseks ja nende tõhususe tõenduspõhiseks hindamiseks koos Tallinna Ülikooliga. Muutuste protsessi käsitlevate arutelude ja järgmiste sammude ettevalmistamiseks peetakse igakuiseid seminare. Kooli tasandil tegutseb 4–6-liikmeline õpetajatest ja koolijuhtidest koosnev juhtrühm, kes koostab konkreetsed kavad väljatöötatud uuenduslike lahenduste rakendamiseks.

6. Kõrghariduse ajakohastamine

Tööturule sisenevate kõrgharidusega inimeste hulk ei ole tööturu tulevikuvajaduste katmiseks piisav. Kõrgkoolidesse astujate arv on vähenemas demograafiliste suundumuste ning selle tõttu, et järjest enam keskkoolilõpetajaid ei jätkka õpinguid, eriti meeste, vene keele kõneleajate ning keskustest kaugemale jäävate koolide lõpetajate hulgas (HTM, 2019a)⁸. Samuti on vähenemas vastuvõtt doktorioõppe õppekavadele. Kõrgkooli lõpetavate noorte hulk ei vasta tuleviku

⁷ B1 ja B2 vastavad keskmisele keeleoskuse tasemele.

⁸ 2017. aastal jätkas keskkooli lõpetanutest lõpetamisele järgnenud õppeaastal õpinguid 56%, mis on 2007. aastaga võrreldes üks protsendipunkt vähem. Kutsehariduse lõpetajatest jätkab kõrgharidustaseme õpinguid 9%, neist kolmveerand rakenduskõrghariduses.

tööjõunõudlusele (OSKA, 2018a). Kuigi välistudengite arv suureneb (2018. aastal 11%), ei piisa sellest tööturu puudujääkide tasakaalustamiseks, kuna Eestisse jäävad neist pärast lõpetamist peamiselt puuduliku eesti keele oskuse tõttu vähesed. Kuigi kõrgharidusega inimeste osakaal vanuserühmas 30–34 on praegu üle ELi keskmise (47,2% võrreldes 40,7%-ga), võib see näitaja langeda, kui suur koolist väljalangenute osakaal püsib.

Kõrgharidus ei ole piisavalt tööturu vajadustega kooskõlas. Tööandjad toovad sageli esile ebapiisavaid üldoskusi. Need on paindliku töötajaskonna kujundamiseks suure tähtsusega oskused, nagu loovus, kriitiline mõtlemine, ettevõtlikkus, iseseisvus ja probleemilahendusoskus. Kaks kolmandikku Eesti tudengitest käib õpingute ajal töö (Praxis, 2018), mis võimaldab neil saada praktilisi kogemusi. Kuna aga paljud tudengid langevad koolist välja või katkestavad õpingud täiskoormusega tööle asumiseks, võib see tuua kaasa olukorra, kus nende oskused ei vasta tööandjate ootustele (HTM, 2018a). Lisaks sellele on tegelik lõpetajate arv loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduse ja matemaatika aladel, mis on teaduse ja arendustegevusse panustamiseks keskse tähtsusega, tööturu vajaduste rahuldamiseks ebapiisav. See puudujääk kajastab nii demograafilisi suundumusi kui ka seda, et mõned nimetatud erialadest on jätkuvalt ebapopulaarsed.

Kõrghariduse omandab rohkem naisi, kuid mehed saavad kõrgemat palka. 2018. aastal oli 30–34-aastastest meestest kolmanda taseme haridus 38%-l ning samas vanuses naistest 57,5%-l. See erinevus on püsima jäänud. Hiljuti kooli lõpetanud kõrgharidusega meeste tööhõive määr on naiste hõivemäärast kõrgem (93,3% vs. 85,4%), mida võib osaliselt seletada vanemapuhkuse võimalustega. Ka tööil käivad kõrgharidusega naised teenivad siiski umbes 30% vähem kui mehed. Suurt soolist palgalõhet on seostatud mitmete teguritega, sealhulgas palkade ebapiisava läbipaistvuse, perega seotud hoolduskohustuse ja sooliste erinevustega erialavalikul (EIGE, 2017).

7. Kutsehariduse ajakohastamine

Kutsehariduses on hakatud rakendama uut rahastamismudelit, kuid rahastamispiirangute tõttu mudeli täielik kasutuselevõtt viibinud. Valitsus kehtestas tulemusrahastamise, et edendada innovatsiooni ja tihedamat koostööd koolide ja ettevõtete vahel. 2019. aastal eraldati selleks otstarbeks aga ainult 0,5 miljonit eurot algselt kavandatud 12 miljonist. Kutsekeskhariduses osalemine⁹ oli Eestis võrreldes eelmiste aastatega 2017. aastal pisut kõrgem – sellel tasemel omandas haridust 40,7% õpilastest (UNESCO, OECD ja Eurostati 2017. aasta ühine andmekogum). See jääb siiski alla ELi keskmise, mis oli 47,8%. Töökohapõhise õppes osalevate kutseõppurite osakaal on kahekordistunud, kuid selle määr (5%) on siiski väga väike.

Eesti edendab kutsehariduses ja -õppes ettevõtlusoskusi ning toetab õpetajaid ja koolitajaid nende oskuste omandamisel. Ettevõtlusõppe programmis on koos üldhariduskoolide ja kõrgkoolidega osalenud 14 kutsekooli. 2020. aastaks osaleb ettevõtlushariduse täienduskoolituses eelduste kohaselt 2900 õpetajat ning ettevõtluse ja tööstuse asjatundjat (sealhulgas kutsehariduse ja -õppe õpetajad ja koolitajad). Õpetajate, tööandjate, õppijate, lapsevanemate ja teiste institutsioonide vahelise vastastikuse õppe edendamiseks on kavandatud 75 koostööprojekti. 2018. aastal osales ettevõtlusõppe täienduskoolituses 800 õpetajat ning kutse- ja üldhariduskoolides käivitati 45 koostööprojekti. Uute teadmiste ja õpetamistavade jagamiseks loodi võrgustik nii karjääri- kui ka ettevõtlusõpetajate jaoks. Koostati õpetajaid toetavad elektroonilised abimaterjalid, mis lisati pilootkoolide õppematerjalide hulka.

8. Täiskasvanuhariduse arendamine

Eesti täiskasvanud ajakohastavad oma teadmisi ja oskusi ELi keskmisest sagedamini, kuid täiendus- ja ümberõppe vajadus on jätkuvalt suur, eriti madalama haridustasemega inimeste hulgas. 2018. aastal oli õppes osalenud saanud 19,7% täiskasvanutest vanuses 25–64 (ELi keskmine: 11,1%). Kuna ainult madalat haridustaset nõudvate töökohtade hulk on kahanemas, on tähtis tõsta madala haridustasemega täiskasvanute, sealhulgas vanemaaliste töötajate oskuste taset. Osalus õppes on kasvanud mh madala haridustasemega inimeste hulgas (2018. aastal 7,4%, ELi keskmine 4,3%). Selles sihtrühmas on õppes osalemise määr siiski märkimisväärselt väiksem kui Eesti kõrgharidusega inimeste hulgas (28,8%, ELi keskmine 19%). Madala haridustasemega täiskasvanute õppes osalemise suurendamiseks tuleks keskenduda hoiakutele ning pakkuda õppijate

⁹ UNESCO, OECD ja Eurostati ühine andmekogum. Selle näitaja arvutamise meetod on Eesti elukestva õppe strateegia omast erinev.

vajadustele kohandatud õppimisvõimalusi. Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur on asunud välja töötama täiskasvanuhariduse kvaliteedi hindamissüsteemi, et anda teavet täiskasvanutele pakutava õppe kvaliteedi kohta ning kannustada pakkujaid süstemaatiliselt kvaliteeti parandama.

Täiskasvanuõppe edendamiseks on muudetud töötukassa reegleid. Alates 1. juunist 2018 laiendati formaalõppe toetuste ja koolituskaartide saajate ringi selliselt, et see hõlmab ka ajutiste töölepingutega inimesi. Sissetulekuga seotud toetuskõlblikkuse künnis tõsteti riigi mediaanpalgalt keskmisele palgale (2018. aastal umbes 800 eurolt kuus 1200 eurole kuus). Nüüd saavad tööandjad taotleda toetust oma töötajatele eesti keele õppe pakumiseks.

Eesti kavatseb parandada oskuste juhtimise süsteemi. Euroopa Sotsiaalfondi toetusel on Eesti töötanud välja põhjaliku süsteemi tööturu vajaduste ja oskuste prognoosimiseks ja seireks (OSKA). Alates 2017. aastast on Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop) pakunud tehnilist abi, et parandada oskuste prognoosimise juhtimist ja koordineerimist ning antud soovitude elluviimist, et seostada oskuste prognoosid selgelt haridussüsteemiga. Oskuste seire- ja prognoosisüsteemi kavatsetakse ELi rahastuse toel edasi arendada, et täiendada selle metoodikat ja rakendussüsteemi.

9. Allikad

Euroopa Komisjon (2019), Euroopa poolaasta 2019: struktuurireformide elluviimisel ning makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel ja korrigeerimisel tehtud edusammude hindamine ning määruse (EL) nr 1176/2011 kohaste põhjalike analüüside tulemused (COM(2019) 150 final), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-estonia_et.pdf

Euroopa Liidu Nõukogu (2019), nõukogu soovitus, milles käsitletakse Eesti 2019. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2018. aasta stabiilsusprogrammi kohta. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10159-2019-INIT/et/pdf>

Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus Cedefop (ootab avaldamist). *Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Estonia* („2015.–2019. aasta arengusuundumused kutsehariduses ja -õppes: Eesti). Cedefopi kutsehariduse- ja õppe poliitikameetmete järelevalve ja analüüs.

Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur: „Täienduskoolituse kvaliteedi edendamise projekt“, <http://ekka.archimedes.ee/taienduskoolitus/>

EIGE (2017), Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut, *Work in the EU: women and men at opposite ends* („Töö ELis – naised ja mehed vastaspooltel“) <https://eige.europa.eu/publications/work-eu-women-and-men-opposite-ends#downloads-wrapper>

Kaldma, K., Kiilo, T., Siilivask, R. (2019). *Vocational education and training in Europe: Estonia* („2015.–2019. aasta arengusuundumused kutsehariduses ja -õppes: Eesti). Cedefop ReferNet VET in Europe reports, 2018 („Kutseharidus -ja õpe Euroopas. Eesti“, Cedefopi Euroopa kutseõppe teadmaterjalide ja erialateabe võrgu aruanne). http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Estonia_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

HTM (2015), Haridus- ja Teadusministeerium, *Adult skills: their use and usefulness in Estonia. Summaries of thematic reports on the PIAAC study* („Täiskasvanute oskused. Nende kasutus ja kasulikkus Eestis. Rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu temaatiliste aruannete kokkuvõtted.“) <http://hdl.handle.net/10062/56360>

HTM (2016), Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2016. <https://www.hm.ee/sites/default/files/htm-aa-kokkuvote.pdf>

HTM (2017), Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüsi kokkuvõte.

https://www.hm.ee/sites/default/files/htmaastaaanaluus2018_kokkuvotted.pdf

HTM (2018), *Haridus- ja teadusministeerium. Tähtsamad tegevused 2018/2019. õppeaastal* <https://www.hm.ee/sites/default/files/2018-2019-oppeaasta-olulisemad-teemad-viimane.pdf>

HTM (2019), Haridus- ja Teadusministeerium, „Haridus- ja Teadusministeeriumi 2018. aasta aruande kokkuvõte“. https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_aruanne_2018.pdf

Riiklik reformikava (2019), Eesti riiklik reformikava <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-estonia-en.pdf> ja <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-estonia-annex-en.pdf>

Praxis (2017), *IKT-haridus: digioskuste õpetamine, hoiakud ja võimalused üldhariduskoolis ja lasteaias*, Leppik, Cenely, Haaristo, Hanna-Stella, Mägi, Eve, http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2016/08/IKT-hariduse-uuring_aruanne_mai2017.pdf

Praxis (2018), *Eesti üliõpilaste eluolu 2016: rahvusvahelise üliõpilaste uuringu EUROSTUDENT VI Eesti analüüs*, Haaristo, H-S., Kirss, L., Leppik, C., Mägi, L., E., Haugas, S. 2017. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/eurostudent_vi_eeesti_aruanne_2017.pdf

Santiago, P., T. Levitas, P. Radó, and C. Shewbridge (2016), OECD Reviews of School Resources: Estonia („OECD kooliressursside ülevaated: Eesti“), <http://www.oecd.org/estonia/oecd-reviews-of-school-resources-estonia-2016-9789264251731-en.htm>

OECD (2018a), *Education at a glance* („Hariduse lühiülevaade“), <http://gpseducation.oecd.org/Content/EAGCountryNotes/EST.pdf>

OECD (2018b), *Effective Teacher Policies: Insights from PISA* („Tõhus õpetamispoliitika. Tähelepanekud PISA uuringust“), <http://www.oecd.org/education/effective-teacher-policies-9789264301603-en.htm>

OECD (2019a), TALIS 2018 Results (Volume 1): *Teachers and School Leaders as Lifelong Learners* („Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena“), TALIS <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>

OECD (2019b), OECD *Skills Strategy: Estonia* („Oskuste strateegia: Eesti“) <https://www.oecd.org/estonia/Skills-Strategy-Estonia-EN.pdf>

OSKA 2017, *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: ehitus*, <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/02/OSKA-Ehitus-terviktekst.pdf>

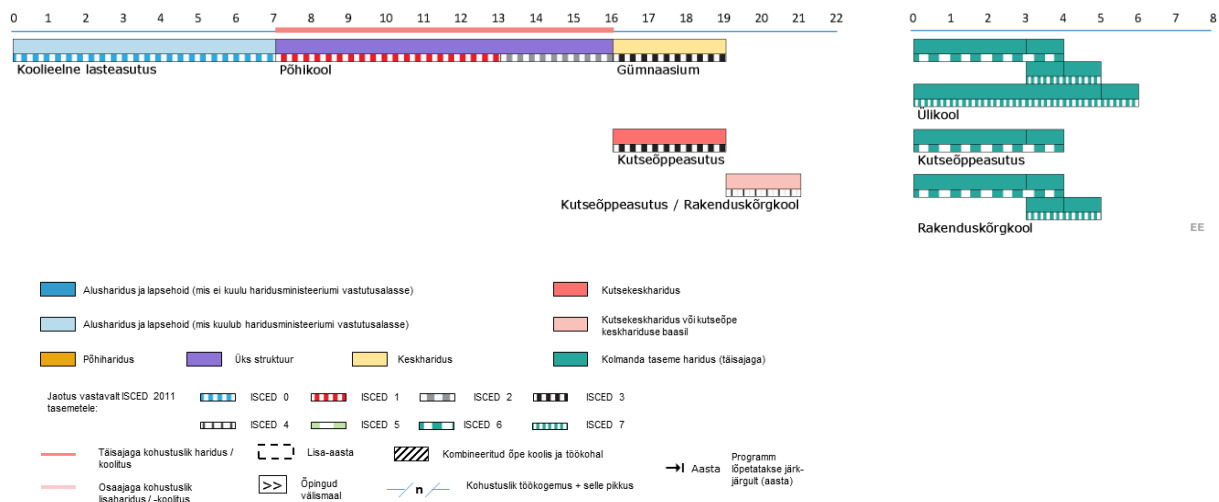
OSKA (2018a), Mets, U., Viia, A., *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus*, <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/11/OSKA-Hariduse-ja-teaduse-uringuaruanne-2018.pdf>

OSKA (2018b), *Eesti tööturg täna ja homme: 2018*, <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/12/Eesti-t%C3%B6%C3%B6turg-t%C3%A4na-ja-homme-2018.pdf>

I lisa. Peamiste näitajate allikad

Näitaja	Andmekood Eurostati veebilehel
Madala haridustasemega noored	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
Kolmanda taseme hariduse omandamine	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Alusharidus ja lapsehoid	educ_uoe_enra10
Ebapiisavad saavutused lugemises, matemaatikas, loodusteadustes	OECD (PISA)
Hiljuti õpingud lõpetanud tööhõive määr	edat_lfse_24
Täiskasvanute osalemine õppes	trng_lfse_03
Avaliku sektori kulutused haridusele protsendina SKPst	gov_10a_exp
Kulutused avalikele ja eraasutustele õpilase kohta	educ_uoe_fini04
Õpiränne:	<i>Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutused Eurostati/UNESCO Statistikainstituudi/OECD andmete põhjal</i>
- õpirände raames kõrgkooli lõpetanud	
- õpirände raames ainepunkte omandanud lõpetanud	

II lisa. Haridussüsteemi struktuur

Allikas: Euroopa Komisjon/EACEA/Eurydice, 2019. Euroopa haridussüsteemide struktuur 2018/19: skemaatilised diagrammid. Eurydice Facts and Figures. Luksemburg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Ülevaatega seotud märkused ja küsimused on teretulnud. Palume need saata e-posti teel järgmisele isikule:

Alexandra TAMASAN
alexandra.tamasan@ec.europa.eu
 või adressil
 EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Kommenteeritud kokkuvõte

Riikide võrdleva analüüsi tähtsaimad tulemused
Iga riigi analüüsi tähtsaimad tulemused

Kommenteeritud kokkuvõte

Kõikidest koolikeskkonnas esinevatest teguritest avaldavad kõige suuremat mõju õpilaste õpitulemustele eeldatavasti õpetajad. Õpetajatele läheb ka üle 60%¹⁰ ELis hariduse valdkonnas tehtavatest avaliku sektori kulutustest. Igas poliitilises jõupingutuses, millega püütakse parandada haridustulemusi või hariduse ja koolituse tõhusust, tuleb põhjalikult vaadelda õpetajate rolli ja otsida viise, kuidas aidata õpetajatel oma nõudlikus ametis suurepäraselt toime tulla. Rohkem teavet õpetajate kohta annavad OECD uuringu TALIS 2018 raames kogutud uued tõendid. Neid hiljutisi uuringuandmeid kasutatakse hariduse ja koolituse valdkonna 2019. aasta ülevaates, mis sisaldab ELi kooliõpetajatele keskenduvat analüüsi. Hõlmates ainulaadset teavet õpetajate motivatsiooni, elukestva õppe ja karjääri kohta, võivad selle uuringu käigus saadud uued tõendid aidata poliitikakujundajatel probleemide ennetamise ja lahendamise teel ära kasutada kogu õpetajate potentsiaali.

Pärast õpetajatele pühendatud osa analüüsitakse 2019. aasta ülevaates olemasolevaid eesmärgi (ELi sihttasemed), mille Euroopa Liidu Nõukogu on vastu võtnud hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku 2020 raames. Selles aruande osas esitatakse kõige värskemad andmed, mis käsitlevad osalemist alushariduses ja lapsehoiust, haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumist, kolmanda taseme hariduse omandamist, ebapiisavaid saavutusi põhioskuste omandamisel, hiljuti õpingud lõpetanute tööhõive määra, täiskasvanuharidust ning õpirännet kõrghariduses. Seejärel analüüsitakse 2019. aasta ülevaates haridusnäitajaid, mida kasutatakse muude väljakujunenud või uute prioriteetide puhul, mille hulka kuuluvad ettevõtlusharidus, digiõpe ja mitmekeelsus. Aruanne lõppeb osaga, kus analüüsitakse haridusse ja koolitusse tehtavaid avaliku sektori investeeringuid.

Õppimise keskmis: õpetajad

Haridussüsteemid kõikjal ELis seisavad silmitsi rea probleemidega, mis on seotud õpetajatega. Mitmes riigis juba on või on tekkimas õpetajate puudus kas kõikides või konkreetses valdkondades (tavaliselt teadus, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika) või konkreetses geograafilistes piirkondades. Võttes arvesse 50aastaste ja vanemate õpetajate osakaalu, peavad uuringus TALIS 2018 osalenud 23 ELi riiki uuendama umbes kümne aasta jooksul ligikaudu kolmandiku oma õpetajaskonnast. Vähemalt viis ELi riiki peavad sama aja jooksul uuendama umbes poole oma keskkoolide õpetajaskonnast (Itaalia, Bulgaaria, Leedu, Eesti, Kreeka ja Läti; kolm esimest riiki peavad tegema sama ka põhikoolides).

Õpetajaskonna edukaks uuendamiseks on vaja pöörata tähelepanu peamistele teguritele, nagu nende üliõpilaste arv, kes otsustavad alustada õpetajakoolitusega, tööle asuvate uute õpetajate arv ja töö lõpetavate õpetajate arv. Kõnealuse probleemi lahendamiseks on vaja suurendada õpetajaameti atraktiivsust ja pakkuda häid töötingimusi, et sellesse ametisse jäädaks pidama.

Uuringuandmete kohaselt leiab vaid 18% ELi põhihariduse ülemise astme õpetajatest, et ühiskond väärtustab nende elukutset, kusjuures õpetamiskogemuse pikenedes sel arvamusel olevate õpetajate osakaal väheneb. Samamoodi kahaneb mitmes ELi riigis kogunud õpetajate seas märkimisväärselt nende õpetajate osakaal, kes otsustavad õpetajatööga jätkata. Üldjuhul on eraldi

¹⁰ Hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi arvutused Eurostati valitsemissektori finantsstatistika kohta, vaatlusaasta 2017 ([gov_10a_exp](#)).

probleem meeste meelitamine õpetamise juurde, eriti põhihariduse ja koolieelse hariduse valdkonnas, kus naissoost õpetajate osakaal on vastavalt 85% ja 96%.

Õpetajate palgad ei ole alati võrreldavad teiste samaväärselise kvalifikatsiooniga spetsialistide palkadega. Neist ELi riikidest, mille kohta on andmed olemas, teenivad nelja riigi (Tšehhi, Slovakkia, Itaalia ja Ungari) õpetajad kõikidel haridustasemetel alla 80% sellest, mida teenivad teised kolmanda taseme hariduse omandanud töötajad. Enamikus liikmesriikides teenivad põhikooliõpetajad (ja eriti koolieelsete lasteasutuste õpetajad) vähem kui keskharidust andvad õpetajad. Teise taseme hariduses on õpetajate seadusest tulenev palk ülemises astmes üldjuhul suurem kui alumises astmes.

Puudus on ka konkreetse profiiliga õpetajatest. Peaaegu 40% ELi põhikoolidirektoritest on teatanud, et erivajadusega õpilasi õpetavate õpetajate nappus pärsib nende koolis juhendamise kvaliteeti. Direktorid on juhtinud tähelepanu ka sellele, et napib õpetajaid, kes on pädevad õpetama mitmekultuurilises või -keelses keskkonnas (eriti Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis) ning kes on pädevad õpetama sotsiaalmajanduslikult ebasoodsamas olukorras olevatest kodudest pärit õpilasi (eeskätt Prantsusmaal, Itaalias ja Portugalis). See nappus on tingitud toimunud muutustest (tehnoloogia kasutuselevõtt, klassiruumis esinev mitmekesisus) ning osutab vajadusele täiendada koolitust (põhi- ja täienduskoolitus).

Tehnoloogia ja demograafilist arengut silmas pidades vajavad õpetajad uusi oskusi rohkem kui kunagi varem, sealhulgas selleks, et toime tulla klassiruumis esineva kultuurilise ja keelelise mitmekesisusega, õpetamisega tehnoloogiarikkas keskkonnas ning koostööpõhiste õpetamistavade rakendamisega. Ehkki 92% õpetajatest on teatanud enda korrapärasest kutsealasest arendamisest, on 21% neist nimetanud vajadust saada lisaks erivajadustega õpilaste õpetamise alast koolitust, 16% on nimetanud vajadust saada koolitust selle kohta, kuidas kasutada õpetamisel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (IKT), ning ligikaudu 13% on nimetanud vajadust saada koolitust mitmekeelses ja -kultuurilises keskkonnas õpetamise alal.

Üha suurem osalemine hariduses ja haridustase: peamised saavutused viimasel kümnendil

Viimasel kümnendil on ELis tublisti suurenenud kolmanda taseme hariduse omandamine, millega saavutati eesmärk, et kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal 30–34aastaste seas peaks olema vähemalt 40% (kasv 2009. aasta 32%-lt). Sellest kasvust hoolimata esinevad haridustasemes selged ebavõrdsuse mustrid. Näiteks on kolmanda taseme hariduse omandanud naiste seas keskmiselt rohkem (45,8%) kui meeste hulgas (35,7%) ja see lõhe on viimastel aastatel pidevalt suurenenud. Naised omandavad kolmanda taseme hariduse tavaliselt varem kui mehed. Samuti on kõrgkooli lõpetanud aruande esitanud riigis või mujal ELis sündinud noorte täiskasvanute hulgas rohkem kui nende kolmandatest riikidest pärit eakaaslaste seas (vastavalt 41,0% ja 35,8%). Sellele vaatamata on kolmanda taseme hariduse omandamise edendamiseks võetud poliitikameetmete ülevaatest näha, et vähem kui pool ELi riikidest on püstitanud konkreetsed eesmärgid, et toetada alaesindatud rühmade, näiteks puudega inimeste, rändajate või ebasoodsa taustaga üliõpilaste osalemist kõrghariduses.

Laste osalemine alushariduses alates neljandast eluaastast on suurenenud ja on nüüd peaaegu üleüldine. Kõrge on ka kolmeaastaseks saanud laste alushariduses osalemise määr. Samas langeb kogu elanikkonna puhul registreeritud 90% suurune osalemismäär vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste rühmas 77,8%-le. On leitud, et haridusega kokkupuutumine varases lapsepõlves aitab saavutada hilisemas elus paremad õpitulemused, eriti sotsiaalmajanduslikult ebasoodsamas olukorras olevatest kodudest pärit lastel. Tuleb tegeleda ülesandega tagada varases lapsepõlves võrdne juurdepääs haridusele.

Alates sellest, kui 2009. aastal hakati rakendama ELi hariduse ja koolituse valdkonna koostööraamistikku, on oluliselt kahanenud nende noorte täiskasvanute osakaal, kes lahkuvad haridus- ja koolitussüsteemist, omandamata vähemalt teise taseme ülemise astme haridust. Pärast 2016. aastat see kahanemine ELi tasandil paraku peatus. 2016. ja 2018. aasta võrdluses tehti selle näitaja osas edusamme suurtes riikides, näiteks Hispaanias ja Poolas, ent ka muudes riikides, nagu Rumeenia, Madalmaad ja Portugal. Sellele vastukaaluks aga toimus negatiivne areng teistes riikides, näiteks Itaalias, Rootsis, Taanis, Slovakkias ja Eestis (kahanevas järjestuses rahvastiku suuruse alusel). Lisaks on kahel viimasel aastal suurenenud haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal nii ELis sündinud kui ka väljaspool ELi sündinud noorte täiskasvanute puhul (vastavalt aastatel 2016–2017 ja 2017–2018). Varakult lahkumise vähendamine on endiselt ELi esmatähtis eesmärk, sest neil, kes lahkuvad haridus- ja koolitussüsteemist enne teise taseme ülemise astme hariduse omandamist kinnitava diplomi saamist, tuleb silmitsi seista madalamate tööhõivemäärade ja täiskasvanuhariduses osalemise määradega.

Järgmise kümnendi põhiülesanne: parandada koolides õpitulemusi ja suurendada täiskasvanute osalemist hariduses

Hariduses osalemist on võimalik mõõta andmete põhjal, mis kajastavad vastuvõttu koolidesse, kvalifikatsioone ja tulemusi. Viimati nimetatutest on näha, et endiselt on keeruline madala sooritusastemega 15aastaste arvu vähendamine, saavutamaks 2020. aastaks ELi alla 15% eesmärk,¹¹ eriti ebasoodsama sotsiaalmajandusliku taustaga õpilaste puhul. See, kui 15. eluaastaks ei omandata matemaatikas, lugemises või loodusteadustes elementaarseid oskusi, mõjutab isiku väljavaateid jätkata õpinguid, leida ja säilitada hiljem töökoht, pidada sammu kiirete tehnoloogiliste muutustega ja areneda kodanikuna. Aastatel 2012–2015 eemaldus EL selle eesmärgi saavutamisest. Ligikaudu viiendik ELi õpilastest ei saa hakkama lihtsate lugemisülesannetega, loodusteaduste ja matemaatika puhul on selliste õpilaste osakaal veidi suuremgi (2015. aasta andmed). Hoolimata ebasoodsamast ja teinekord kahjustavast taustast peetakse mõnes teises riigis sündinud ja sotsiaalmajanduslikult ebavõrdsemas olukorras olevatest õpilastest akadeemiliselt vastupidavaks umbes veerandit. Suurema vastupidavusega seostatavate individuaalsete tegurite hulka kuuluvad suured akadeemilised ootused ja klassikursuse mitte kordama jäämine, samal ajal kui koolist kõrvalejäämine (nt tundidest puudumine ja ainete kuritarvitamine) mõjub vastupidavusele kahjulikult. Kooli tasandil on vastupidavusega positiivset seost omavad tegurid kooli hindamine, õpilaste testitulemuste seostamine õpetajate tööga, sobivate õpperuumide olemasolu ja kõrgema sotsiaalmajandusliku staatusega kaasõpilased.

Viimasel neljal nädalal hariduses või koolituses osalenud täiskasvanute osakaal on kasvanud ELis aastate jooksul vähe – 9,5%-lt 2008. aastal 11,1%-le 2018. aastal. Peale selle osalevad selles peaaegu kõikides ELi riikides kõige väiksema tõenäosusega inimesed, kes ei ole omandanud hariduses mingit kvalifikatsiooni või kelle kvalifikatsioon on madal. Täiskasvanute osalemisel hariduses loeb vanus ja varem omandatud haridus. 25–34aastased noored täiskasvanud osalevad hariduses enam kui neli korda suurema tõenäosusega kui 55–64aastased täiskasvanud. Samamoodi osalevad enam kui neli korda suurema tõenäosusega hariduses need täiskasvanud, kellel on kolmanda taseme hariduse kraad, kui need, kellel on kõige enam teise taseme ülemise astme hariduse omandamist kinnitav diplom.

Pädevuste arendamine tulevase elu ja töö jaoks

Uuringute raames on ammu kindlaks tehtud positiivsed tulemused, mis kaasnevad võimalusega õppida välismaal. Riikidevahelist õpirännet seostatakse tulevase liikuvusega, suurema sissetulekuga ja väiksema ohuga jääda töötuks. „Muuta õpiliikuvus kõikidele kättesaadavaks“ on üks Euroopa

¹¹ Andmed selle sihttaseme jaoks on saadud OECD PISA uuringust. Madala sooritusastemega õpilasteks peetakse õpilasi, kelle tulemused jäävad allapoole 2. taset.

haridusruumi¹² eesmärke. 2017. aastal oli 11,6% kõrghariduse omandajatest liikuvad, st nad õppisid osaliselt või täielikult välismaal. Umbes 8% neist oli välismaal lühikest aega, samal ajal kui 3,6% lõpetas kõrgkooli teises riigis. Programmi „Erasmus+“ raames anti toetust ligikaudu poolte lühikeste õppeperioodide jaoks, mille ELi kõrghariduse omandajad veetsid välismaal. Liikuvate kõrghariduse omandajate osakaal on suur Luksemburgis, Küprosel, Madalmaades ja Soomes (kahanevas järjestuses). Mis puudutab üliõpilaste sisserännet, st teatud õppeperioodiks riiki saabuvate üliõpilaste hulka, siis seda võib tõlgendada haridussüsteemi atraktiivsuse kajastajana. Selle näitaja poolest on esirinnas Ühendkuningriik – nii riiki saabunud kõrghariduse omandajate osakaalu poolest kui ka absoluutarvudes.

On hulk võtmepädevusi (või teadmiste, oskuste ja hoiakute kombinatsioone), mis võivad suurendada isiku võimalusi elus, hõlbustada siirdumist tööturule ja parandada tööalaseid väljavaateid. Näiteks ettevõtlushariduses osalemise korral suureneb keskmiselt 35% tõenäosus tegeleda hilisemas elus ettevõtlusega. Sellest 35% suurusest kasvust 7% on põhjustatud sellest, et paraneb osalejate arusaam oma ettevõtlusoskustest. Paraku on kättesaadavatest andmetest näha, et osalemine ettevõtlushariduses on ELis enamasti vabatahtlik, vaid käputäis riike on teinud selle kohustuslikuks.

Digitehnoloogia potentsiaali rakendamist haridustavade täiustamisel takistavad probleemid, millega haridussüsteemid ikka veel silmitsi seisavad. Edukaks digitaliseerimiseks peavad koolid aitama suurendada õpetajate pädevust kasutada õpetamisel digitaalseid vahendeid, välja töötama uuenduslikud pedagoogilised lähenemisviisid ning tagama digiseadmed ja parema ühenduvuse. Tuleb suurendada õpilaste, õpetajate, koolide ja haridussüsteemide digitaalse hindamise alast suutlikkust.

Isiku tööalaseid väljavaateid võib suurendada ka oskus kõneleda mitut keelt. Aastatel 2005–2015 suurenes Euroopas kohustuslikus keelõppes osalenud õpilaste arv nii põhi- kui ka keskhariduses. 2014. aastal õppis vähemalt üht võõrkeelt 83,7% põhihariduse alumise astme õpilastest, võrreldes pea kümne aasta taguse 67,3%ga. Põhihariduse ülemises astmes õppis 2015. aastal koolis kaht keelt 59% õpilastest, võrreldes 46,7%ga 2005. aastal.

Pärast madalaimat taset (75,4%) 2013. aastal on hiljuti kõrgkooli lõpetanute tööhõive määr ELis pidevalt tõusnud. 81,6%ga 2018. aastal on see määr nüüd tõusnud peaaegu kriisieelsele 2008. aasta tasemele (82%). Mõnes riigis on siiski endiselt tunda kriisi mõju hiljuti kõrgkooli lõpetanute tööalasele konkurentsivõimele, eriti Kreekas ja Itaalias, kus hiljuti lõpetanute tööhõive määr on umbes 55%. Võrreldes teise taseme hariduses kutsekvalifikatsiooni omandanutega on üldise kvalifikatsiooniga isikutel keerulisem tööturule siirduda (vastavalt 79,5% ja 66,3%). Kolmanda taseme hariduse omandanute tööhõive määr oli 2018. aastal 85,5%.

Avaliku sektori investeringud haridusse

2017. aastal investeerisid ELi liikmesriigid oma haridussüsteemidesse keskmiselt 4,6% oma sisemajanduse koguproduktist (SKP). See osakaal on viimastel aastatel veidi, kuid pidevalt kahanenud – 2014. aastal oli see 4,9%. Hariduse valdkonnas tehtavatest ELi liikmesriikide avaliku sektori kulutustest läheb keskmiselt kolmandik koolieelsele haridusele ja põhiharidusele, 41% keskharidusele ja 15% kolmanda taseme haridusele. Kui vaadelda eri haridussektoreid, siis tegelikud kulutused keskhariduses ja keskharidusjärgses hariduses vähenesid (2016.–2017. aastal –1,3%),

¹² ELi juhid kohtusid 2017. aasta novembris Göteborgis, et arutleda Euroopa sotsiaalse mõõtme, sealhulgas hariduse ja kultuuri üle. Euroopa tuleviku teemalise arutelu raames esitas komisjon oma nägemuse ja konkreetsete sammud, et luua 2025. aastaks Euroopa haridusruum. Üks Euroopa haridusruumi põhieesmärke on „muuta õpilasi liikuvaks kättesaadavaks“, tuginedes programmi „Erasmus+“ elluviimisel ja Euroopa solidaarsuskorpuse tegevuses saadud positiivsetele kogemustele ning suurendades neis osalemist, ent samuti võttes kasutusele Euroopa üliõpilaspileti, et luua kasutajasõbralik viis talletada akadeemilisi tulemusi käsitlevat teavet. Muud meetmed, mille eesmärk on edendada Euroopa haridusruumis liikuvust, on uute protsesside käivitamine, et tagada diplomite vastastikune tunnustamine, keeleõppe parandamine, Euroopa ülikoolide võrgustiku loomine ning õpetajate ja nende liikuvuse toetamine.

koolieelses hariduses ja põhihariduses ning kolmanda taseme hariduses aga suurenesid (vastavalt 1,4% ja 1,7%).

Hariduskulutustega seotud suundumused ei ole seni enamasti sõltunud demograafilisest arengust, osaliseks erandiks on vaid kulutused kolmanda taseme haridusele. Kuna kooliealine elanikkond paljudes ELi riikides eeldatavasti kahaneb, suurenevad kulutused õpilase kohta tõenäoliselt isegi juhul, kui haridusele tehtavad kulutused ei muutu.

Olukord riikides

Austria

Et vältida õpetajate puudust, peab Austria meelitama õpetajate põhikoolitusse piisavalt üliõpilasi ja täiustama pidevat kutsealast arengut. Investeeringutega kõrgharidusse püütakse parandada õpikeskkonda. Haridus- ja koolitussüsteemis on esmatähtis digipädevuse suurendamine. Hiljutised pooleli jäänud reformid võivad nõrgendada jõupingutusi lõimida rändaja taustaga üliõpilased ja parandada sotsiaalselt ebasoodsama taustaga üliõpilaste haridustulemusi.

Belgia

Belgia flaami kogukond hakkab 2019. aasta septembris ellu viima reforme kõikidel haridustasanditel, sealhulgas duaalõppe valdkonnas. 2020. aasta septembris hakkab koolireforme ellu viima ka Belgia prantsuse kogukond, alustades muudatustega juhtimises ning jätkates uue laiendatud ühise õppekavaga ja õpetajate põhikoolituse reformiga. Belgias haridusele tehtavad kulutused on ELis ühed suuremad, kuid haridustulemused on võrdlemisi tagasihoidlikud, mis osutab võimalusele tõhusust ja tulemuslikkust suurendada. Ebavõrdsuse vähendamiseks ja tulemuste parandamiseks vajavad õpetajad suuremat tuge, et tulla toime klassiruumis esineva mitmekesisusega. Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on suur, kuid püsivad piirkondade ja rühmade vahelised erinevused.

Bulgaaria

Haridus- ja koolitussüsteemide ajakohastamine jätkub, kuid endiselt on probleemiks kvaliteet, vastavus tööturu vajadustele ja kaasavus. Demograafilised suundumused ja üha suurenev oskuste nappus osutavad sellele, et Bulgaaria peab investeerima paremini oma praeguse ja tulevase tööjõu oskustesse. Vajadus täiskasvanud elanikkonna täiend- ja ümberõppe järele on suur, samas kui osalemine täiskasvanuhariduses on vähene. Õpetajaameti maine on madal ja õpetajaskond vananeb. Õpetajaameti atraktiivsuse suurendamiseks tõstetakse palkasid. On astunud samme, et suurendada kutsehariduse ja -õppe vastavust tööturu vajadustele.

Eesti

Eesti töötab välja 2021.–2035. aasta haridusstrateegiat, mille eesmärk on teha süsteemis järkjärgulisi muudatusi, et pidada sammu tööturul ja ühiskonnas toimuvate muutustega. Demograafiliste suundumuste tõttu ning kuna haridus- ja koolitussüsteemis on võetud vähe arvesse tööturu vajadusi, on endiselt keeruline sobitada omavahel oskuste pakkumist ja tööjõu nõudlust. Pikas perspektiivis on haridussüsteemi toimimisele proovikiviks õpetajaskonna vananemine koos õpetajaameti vähese ligitõmbavusega. Täiskasvanuhariduses osalemine on rekordtasemel, kuid vajadus täiend- ja ümberõppe järele on endiselt suur.

Hispaania

Õpetajaamet on atraktiivne, kuid töötingimused on eri piirkondades ning riiklikus haridussüsteemis ja eraharidussüsteemis erinevad. Erasektori kulutused haridusele on märkimisväärsed, samal ajal kui avaliku sektori kulutused on jäänud SKPga võrreldes samaks. Kavandatud reformid on aeglustunud, mis on märk poliitilisest ebakindlusest. Käimas on kutsehariduse- ja õppe ajakohastamise protsess. Täiskasvanute osalemine hariduses aeglaselt suureneb.

Horvaatia

Käsil on õppekavareformi katsetapp ja ulatuslikud ettevalmistused selle reformi täielikuks elluviimiseks. Reformitakse kutseharidust ja -õpet. Osalemist alushariduses ja lapsehoius püsib õpetajate ja kohtade puudus. Kavatsus pikendada väga lühikest keskmist juhendamisaega võib aidata parandada viletsaid haridustulemusi.

Iirimaa

Iirimaa on tugev raamistik, et tagada kõrge kvalifikatsiooniga õpetajad, ja on olemas edasised plaanid, et rahuldada tekkivad vajadused, sealhulgas lahendada õpetajate puuduse probleem. Jätkunud on haridussüsteemist varakult lahkumise vähenemine ning osalemist alushariduses ja lapsehoiust toetavad uued riiklikud kavad. Ehkki avaliku sektori kulutused haridusele on suurenenud, ei ole kõrgharidusse investeerimisel suudetud sammu pidada üliõpilaste arvu kasvuga. Iirimaa viib ellu algatusi, mille eesmärk on suurendada täiskasvanute osalemist hariduses ja koolituses, et täiendada nende oskusi, kuid väheste oskustega täiskasvanuid on elanikkonnas ikka veel palju.

Itaalia

Itaalia investeerib haridusse, eriti kõrgharidusse, tunduvalt vähem kui seda tehakse ELis keskmiselt. Oma tööga rahul olevate õpetajate osakaal on üks suurimaid ELis, kuid vaid väike osa neist õpetajatest leiab, et nende ametit hinnatakse kõrgelt. Kutsehariduse ja -õppe raames töökohal toimuv kohustuslik väljaõpe võiks aidata pakkuda paremini struktureeritud õpipoisiõpet ning hõlbustada siirdumist õpingutelt tööle. Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on väike ning koolist tööellu astumine on endiselt keeruline, isegi kõrge kvalifikatsiooniga isikute jaoks.

Kreeka

Õpetajaamet on Kreekas väga atraktiivne, kuid võimalused ja stiimulid oma kutsealaseid oskusi parandada puuduvad. Kulutused haridusele on väiksemad kui enamikus ELi riikides ja lähevad peamiselt palkadele. Haridussüsteemist varakult lahkumist on veelgi vähendatud, peamiselt maapiirkondades. Pärast hariduse omandamist on endiselt keeruline leida tööd, sealhulgas kõrge kvalifikatsiooniga inimestel. Rakendatakse meetmeid, et ära hoida kolmanda taseme hariduse omandanute väljavool, kuid Kreeka ülikoolid rahvusvahelistuvad väga visalt.

Küpros

Õpetajaamet on väga atraktiivne. Reformid selle ajakohastamiseks on paljutöötavad, kuid need peavad olema järjekindlad ja neid tuleb laiendada. Reforme viiakse ellu ka kvaliteetse riikliku alushariduse ja lapsehoiust edendamiseks. Neid pakutakse varases lapsepõlves siiski ebapiisavalt. Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on veelgi suurenenud, kuid Küprose tööturu eripära tõttu on probleemiks oskuste alakasutus. On võetud meetmeid, et ajakohastada kutseharidust ja -õpet ning täiskasvanuharidust, kuid mõlema sektori atraktiivsus ja osalemine neis on endiselt väike.

Läti

Läti on juba täitnud ja ületanud strateegia „Euroopa 2020“ riiklikud hariduseesmärgid. Tänu uuele pädevustepõhisele õppekavale, riskirühma kuuluvate õpilaste puhul rakendatavale tugevamale individuaalsele lähenemisviisile ja hariduslike erivajadustega õpilaste kaasamise toetamisele peaksid õpitulemused Lätis veelgi paranema. Kutseharidust ja -õpet pakkuvatesse koolidesse registreerimine suureneb ning kutseharidus- ja -õppeprogrammi läbinute tööhõivemäär paraneb, kuigi mõlemad jäävad allapoole ELi keskmist. Kõrghariduses on positiivne investeeringute järkjärguline suurendamine ja järkjärgulised muutused kvaliteedi tagamises, kuid kõrgharidussektor on jätkuvalt killustatud ja rahvusvaheline konkurentsivõime on väike.

Leedu

Praegused suundumused õpilaste- ja õpetajaskonnas osutavad sellele, et õpetajate pakkumise ja nõudluse juhtimiseks on vaja põhjalikku strateegiat. Põhipädevuste ja asjakohaste oskuste suurendamine on jätkuvalt esmatähtis ülesanne kõikidel tasanditel. Hariduse ja koolituse kvaliteeti võib aidata parandada järelevalve- ja hindamissüsteemide edasiarendamine. On kehtestatud meetmed, et suurendada haridussüsteemi üldist tõhusust, kuid selleks, et tagada nende meetmete rakendamine, tuleb teha veel jõupingutusi. Puuduvad poliitikameetmed, et käsitleda vähest osalemist täiskasvanuhariduses.

Luksemburg

2018. aastal meelitasid lasteaia- ja põhikooliõpetajate värbamisel kohaldatud paindlikumad kandideerimismõuded ligi rohkem kandidaate. Õpilaste tulemusi mõjutab tugevalt nende suutlikkus tulla toime kolmekeelse süsteemiga. Põhihariduse omandamise lõpus toimuva suunamise reformimisega võidi teha lõpp tavale suunata paljud õpilased keskhariduse omandamisel kõige vähenõudlikumale teele. Hiljuti õpingud lõpetanute tööhõive määr on igat liiki hariduse puhul ELi keskmisest oluliselt kõrgem.

Madalmaad

Haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal jääb allapoole strateegia „Euroopa 2020“ riikliku eesmärgi, kuid on pisut suurenenud. Madalmaades on üha suurem puudus õpetajatest, nii põhi- kui ka keskhariduses. 2019.–2022. aasta kvaliteedikokkulepete eesmärk on parandada kutsehariduse ja -õppe kvaliteeti. Madalmaade kolmanda taseme haridus meelitab üha enam ligi välisriikide üliõpilasi.

Malta

Käimas on töö, et parandada õpetamise kvaliteeti ja suurendada õpetajaameti atraktiivsust. Olulised ülesanded on muuta kvaliteetsemaks haridusse tehtavad investeeringud ning arendada järelevalvet ja hindamist. Suurem osalemine alushariduses ja lapsehoius ning uus keskharidussüsteem võivad aidata vähendada haridussüsteemist varakult lahkujate arvu. Kuigi osalemine kolmanda taseme hariduses suureneb, on endiselt probleemiks selle vastavus tööturu vajadustele.

Poola

Haridussüsteemist varakult lahkumine väheneb jätkuvalt. Alla kolmeaastaste laste osalemine alushariduses ja lapsehoius on vähenenud. Käivitatud on kõrgharidusreform, mis toob suuri muutusi kõrgharidusasutuste toimimisse. 2017. aasta koolisüsteemi muudatuste elluviimine põhjustab korralduslikke, rahalisi ja õppekavaga seotud raskusi. Lisaks on probleeme õpetajate töötasu, tekkiva õpetajate puuduse ning õpetajate põhi- ja täienduskoolitusega. Täiskasvanuõppes osaletakse endiselt vähe.

Portugal

Õpetajad on oma tööga rahul, kuid endiselt on probleemiks vananev õpetajaskond, ajutiste töötajate suur osakaal ning vajakajäämised põhikoolituses ja pidevas kutsealases arengus. Taristu ajakohastamiseks tehtavad investeeringud ei ole piisavad, eriti alushariduse ja lapsehoiu puhul linnapiirkondades. Piirkondlikud erinevused haridustulemustes, klassikursuse kordama jäämine ja haridussüsteemist varakult lahkumine vähenevad. Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on kasvanud, kuid äriühingute nõudlus IKT spetsialistide järele ületab pakkumist. Madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaal on suur, samas kui osalemine täiskasvanuhariduses on jätkuvalt vähenenud.

Prantsusmaa

Jätkub töö haridustulemuste parandamise ja ebavõrdsuse vähendamise nimel, toetades õpetajaid ja rakendades rahastamismeetmeid. Uue haridusseadusega on laiendatud kohustuslikku haridust ja koolitust 3.–18. eluaastale. Ametiasutused seisavad silmitsi ülesandega kombineerida omavahel tempokad reformid ja vajadus konsulteerida sidusrühmadega, et tagada hea omaksvõtt ja optimaalne mõju. Täies hoos on kutsehariduse ja -õppe reformi elluviimine.

Rootsi

Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on suur ja lõpetanute tööhõivemäär kõrge. Elanikkonna digioskused on ühed ELi parimad. Valitseb suur õpetajate nappus ja paljudel õpetajatel puudub ametlik kvalifikatsioon. Tõsine ja kasvav mure on koolides esinev segregatsioon ja ebavõrdsus.

Rumeenia

On pakutud välja konkreetseid ideid haridus- ja koolitussüsteemi põhjalikuks reformiks. Tuleb astuda selgeid samme, et reform ellu viia. Avaliku sektori kulutused haridusele on ELi võrdluses väikesed, samas kui sektori investeerimisvajadused on suured. Mis tahes põhjaliku reformi jaoks on tõenäoliselt vaja lisavahendeid, mis on seotud tugevamate võrdõiguslikkuse ja tõhususe mehhanismidega. Õpetajate parem toetamine, eelkõige õpetajate põhikoolituse ümberkujundamine ja pideva kutsealase arengu tugevdamine, võib aidata parandada kvaliteeti ja võrdõiguslikkust. On tehtud jõupingutusi, et laiendada dualõpet. Osalemine täiskasvanuhariduses on endiselt vähene, hoolimata suurest vajadusest täiend- ja ümberõppe järele.

Saksamaa

Saksamaa on teatanud, et lähikümneks tehakse märkimisväärsed investeeringud digitaliseerimisse, kõrgharidusse ja teadusesse, ent ka kooliharidusse. Saksamaa valmistub oma töötajaskonna oskuste põhjalikuks muutmiseks, viies ellu digitaalseid algatusi ja korraldades ümber täiskasvanuhariduse süsteemi. Õpetajaskond vananeb ja Saksamaal seisab ees ülesanne suur hulk õpetajaid asendada. Ebasoodsama sotsiaalmajandusliku ja/või rändaja taustaga noored jäävad hariduse omandamisel endiselt teistest maha.

Slovakkia

Slovakkia parandab alusharidust ja lapsehoiu, mis on eriti hea puudustkannatavatest peredest pärit lastele. Slovakkia rakendab elukestva õppe ning täiend- ja ümberõppe suhtes strateegilisemat lähenemisviisi. Haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal on alates 2010. aastast kasvanud, ulatudes Ida-Slovakkias 14%ni. Investeeringud haridusse ja koolitusse ei ole piisavad. See peegeldub õpetajate palkades, mis on hoolimata hiljutisest palgatõusust endiselt väikesed.

Sloveenia

Registreerimine alusharidus- ja lapsehoiuasutustesse on lähenemas ELi sihttasemele. Kutseharidust ja -õpet pakkuvates koolides õppivate teise taseme hariduse ülemise astme õpilaste osakaal on Sloveenias üks ELi suurimaid ning selliste koolide lõpetajate tööhõivemäär on kõrge. Uusi õpetajaid lisandub piisavalt, kuid paljud õpetajad lähenevad pensionieale ja mõnes valdkonnas napib õpetajaid juba praegu. Kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal on suur, kuid erinevused meeste ja naiste ning Sloveenias sündinud ja välisriigis sündinud isikute vahel on suured.

Soome

Ehkki õpetajaamet on mainekas ja atraktiivne, napib õpetajaid lasteaedades ja erivajadustega lapsi õpetavates asutustes. Hariduses on mõnevõrra suurenenud ebavõrdsus ning vähenenud on haridusele tehtavad kulutused. Uute poliitikameetmete eesmärk on parandada kõrghariduse kvaliteeti ja tõhusust ning muuta kõrgharidus rahvusvahelisemaks. Suur on nõudlus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) valdkonna lõpetanute järele, mida on keeruline rahuldada. Käimas on kutsehariduse ja -õppe reform ning reformid on kavandatud ka täiskasvanuhariduse edendamiseks.

Taani

Ülikoolihariduses tehtavad muudatused muudavad selle paindlikumaks ja rohkem tööturuga arvestavaks, kuid endiselt on vaja rohkem teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonna lõpetanuid. On suurendatud õpipoisiõppe kohtade arvu ning võetud meetmeid täiskasvanuhariduse edendamiseks. Haridusele tehtavate kulutuste vähenemisel on mõju koolidele ja ülikoolidele. Rändaja taustaga noorte haridustulemustes on märkimisväärsed paikkondlikud erinevused.

Tšehhi

Tšehhi jätkab kutsehariduse ja -õppe vastavusse viimist tööturu vajadustega. Ametiasutused kasutavad reformide elluviimisel hästi ELi rahalisi vahendeid. Kaasavas hariduses tehakse edusamme, kuid romadele keskenduvaid meetmeid on endiselt vähe. Õpetajaameti atraktiivsus on jätkuvalt väike.

Ühendkuningriik

Tehakse jõupingutusi, et lahendada suure osa õpetajate ametist lahkumise probleem. Õppeasutuste arv Inglismaal kasvab, kuid paljud neist on finantssurve all. Brexiti tagajärjed Ühendkuningriigi kõrgharidusele ei ole veel selged, kuid vaja on poliitikameetmeid, et reageerida võimalikule ELi teadusrahastusest ilmajäämisele ja üliõpilaste sissevoolu vähenemisele. Inglismaa võtab teise taseme hariduse ülemises astmes pakutava kutsehariduse ja -õppe reformimise raames kasutusele uued kvalifikatsioonid.

Ungari

Hiljutiste meetmetega on tõstetud alushariduse ja lapsehoiu töötajate kvalifikatsioonitasemeid. Tugevdatud on meetmeid, mille eesmärk on vähendada erinevusi õpilaste tulemuste vahel. Kõrgkooli vastuvõtmise tingimused on muudetud piiravamaks. Uue keskpika perioodi strateegiaga püütakse ajakohastada kutseharidust ja -õpet ning täiskasvanuharidust.

ELI KÄSITLEVA TEABE LEIDMINE

Veebis

Euroopa Liitu käsitlev teave on kõigis ELi ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil:

https://europa.eu/european-union/index_et

ELi väljaanded

Tasuta ja tasulisi ELi väljaandeid saab alla laadida või tellida järgmisel aadressil:

<https://publications.europa.eu/et/publications>

Suuremas koguses tasuta väljaannete saamiseks võtke ühendust talitusega Europe Direct või oma kohaliku teabekeskusega (vt https://europa.eu/european-union/contact_et).

■ Euroopa Liidu